

'HOE HELMOND GROTER GROEIDE' een stukje geschiedenis in beeld

Lespakket voor groepen 7 en 8 van het basisonderwijs

HELMOND ANNEXEERDE STIPHOUT - MIERLO-HOUT - BROUWNIJS

Groot Helmond is
vanaf 1 januari 1968 een feit.
Op 17 september 1967 viel de hamer
in de Eerste Kamer van de Staten Generaal in
Den Haag. De overgrote meerderheid van de Senaat
gaf haar goedkeuring aan de door de minister van
Binnenlandse zaken mr. H. Beernink
voorgestelde grenswijzigingen.

Op de allerlaatste dag van het jaar 1967 heeft er in het Stiphoutse gemeentehuis een commando-wisseling plaatsgevonden, waarbij het heft, in de vorm van de sleutel van het Stiphoutse gemeentehuis, in handen is gekomen van het Helmondse gemeentebestuur. Loco-burgemeester Sjef Raymakers ontving uit handen van de waarnemend burgemeester E.P.A.M. Janssens het kleinood. De oud wethouders Van den Heuvel en Benders keken als derden toe. Met deze opvallende gebeurtenis werd voldaan aan de bepalingen van de grenswijzigingswet.

Inleiding

Op 1 januari 2008 is het precies veertig jaar geleden dat Helmond een stuk groter werd. Op 1 januari 1968 kreeg de stad er namelijk officieel drie nieuwe gebieden bij: de gemeente Stiphout, het kerkdorp Mierlo-Hout (voorheen van de gemeente Mierlo) en het kerkdorp Brouwhuis (voorheen deel uitmakend van twee gemeenten: Deurne en Bakel).

Ter gelegenheid van de 40^e 'verjaardag' van deze annexatie (ook wel herindeling genoemd) heeft de Stichting Openlucht Galerries Helmond een foto-expositie ingericht onder de titel 'Hoe Helmond groter groeide'. De tentoonstelling, te zien in de Kamstraat in Helmond, toont bijzonder fotomateriaal uit de roerige annexatieperiode. Het zijn foto's die gepubliceerd zijn in het toenmalige Helmonds Dagblad.

Openlucht Galerries Helmond (OGH) biedt basisscholen in de regio Helmond de mogelijkheid om via een schoolproject de groepen 7 en 8 bekend te maken met dit historische annexatieverhaal uit de eigen woonomgeving. Dit lespakket biedt hiervoor achtergrondinformatie, handvatten en tips. Omdat het begrip 'annexatie' de meeste kinderen weinig zegt, is het de bedoeling het onderwerp echt te laten leven. Er is daarom geprobeerd het project zo praktisch mogelijk in te vullen, met veel ruimte voor eigen inbreng van de leerkracht.

Voor wat betreft de aansluiting van het project binnen het reguliere lesprogramma zijn we ervan uitgegaan dat er op allerlei gebieden raakvlakken te vinden zijn: geschiedenis (lokaal, politiek, historische bronnen zoeken), aardrijkskunde/wereldoriëntatie (geografische ontwikkelingen, stedenbouw), taal (werkstuk schrijven, interviews, presentatie houden) en computervaardigheden (informatie op internet zoeken, PowerPoint).

Dit lespakket is opgebouwd uit drie delen:

- Een stukje geschiedenis over de Helmondse annexatieperiode eind jaren '60.
- Informatie over de foto-expositie in de Kamstraat.
- Suggesties voor het opzetten van een project in de klas.

Als uw school aan de slag wil met dit onderwerp, kan bij OGH kosteloos een Cd-rom van alle tentoongestelde foto's opgevraagd worden. Leerlingen kunnen zo'n foto bijvoorbeeld meenemen als ze met iemand van buiten school over het onderwerp gaan praten. Verder kan deze lesbrief op verzoek ook digitaal ontvangen worden.

Een stukje geschiedenis

Eind jaren zestig stond Helmond er niet al te best voor. De stad verkeerde in grote financiële problemen en was door het rijk zelfs onder curatele gesteld; Helmond had de zogenaamde 'Artikel 12 status'. Het gemiddelde inkomen per inwoner was erg laag en het ontbrak aan grondgebied om via woningbouw de stad een nieuwe impuls te geven. Er moest wat gebeuren en politiek Den Haag vond dat ook. Er kwam daarom een plan om Helmond vooruit te helpen en te verlossen van de Artikel 12-status. Dit plan omvatte de inlijving van de destijds zelfstandige gemeente Stiphout en het Mierlose kerkdorp Mierlo-Hout. Later werd ook het kerkdorp Brouwhuis aan dit annexatieplan toegevoegd. Saillant detail: de toenmalige burgemeester van Helmond gebruikte nooit het beladen woord 'annexatie'. Hij sprak altijd over 'gebiedsuitbreiding'.

Het was niet de eerste keer dat er plannen waren om het grondgebied van Helmond te vergroten. Vanaf 1919 waren hierover meerdere voorstellen gedaan, maar die haalden het telkens niet. Hoewel er ook nu veel verzet was, met name vanuit Stiphout, besloten de Eerste Kamer en de Tweede Kamer in 1967 dat de uitbreiding van Helmond kon doorgaan.

De herindeling zou op 1 januari 1968 van kracht worden. Dit betekende dat er dan ook een nieuwe gemeenteraad moest zijn. Tussentijdse verkiezingen waren dus noodzakelijk.

Bijzonder hierbij was dat hierdoor de nieuwe landelijke politieke partij D'66 (opgericht in 1966) in Helmond voor het eerst kon meedoen aan gemeenteraadsverkiezingen. Die gelegenheid greep de partij aan om uitgebreid campagne te voeren en daarvoor veel publiciteit te zoeken. Zo werd b.v. het eerste landelijke partijcongres van D'66 in Helmond gehouden. Ook andere partijen voerden fel campagne. Alles bij elkaar waren het politiek spannende tijden.

In de drie 'nieuwe' delen van Helmond werd verschillend gedacht over de samenvoeging. Een kort overzicht:

Mierlo-Hout

Geografisch gezien lag Mierlo-Hout (ook wel 't Hout genoemd) veel dichterbij Helmond dan bij de kern van de gemeente Mierlo. Toch waren veel bewoners van het Mierlose kerkdorp vierkant tegen aansluiting bij Helmond, in tegenstelling tot hun gemeentebestuurders. Die hadden namelijk vanuit Den Haag de belofte gekregen dat hun gemeente veel extra nieuwe woningen mocht gaan bouwen om zo het inwonertal weer snel op het oude niveau te krijgen.

Ook op 't Hout (zeg nooit: in 't Hout!) bestonden en bestaan veel gevoeligheden rond de annexatie. Voor- en tegenstanders discussieerden in 1967 op straat of het nu vóór- of nadelig was dat Mierlo-Hout een Helmondse wijk zou worden. Ook is er altijd onvrede geweest over het vervangen van de gemeentegrensborden (Mierlo-Hout) door de wijkaanduiding 't Hout, want dit zou verwarrend zijn voor mensen van buitenaf. In de naam van veel sportclubs en verenigingen bleef namelijk 'Mierlo-Hout' staan. In 2005 kregen de volhouders het voor elkaar: bij de uitvalswegen van hun wijk hangen nieuwe bordjes met daarop de oude benaming: Mierlo-Hout.

Stiphout

De gemeente Stiphout was al vaak betrokken bij annexatieplannen, maar dat was altijd met succes tegengehouden. De gemeentebestuurders wilden er niets van weten en mede door hun invloed waren ook de inwoners rigoureuus tegen. Ze waren onder andere bang dat ze meer kwijt zouden zijn aan gemeentebelastingen. Daarnaast zagen veel mensen het niet zitten dat de naam van hun woonplaats Helmond zou worden; een naam met niet zo'n heel goed imago. Dit lag allemaal erg gevoelig en voor sommige dorpsbewoners is er op dat gebied weinig veranderd.

Nog steeds zijn er mensen die 'Stiphout' zeggen als hun gevraagd wordt waar ze

wonen. Dus niet Helmond! Ook de bekende wielerronde blijft de Ronde van Stiphout heten. In 1966 en 1967 spande Stiphout zich opnieuw in om opheffing te voorkomen. Protestmeetings, handtekeningacties en anti-annexatiecomités waren echter niet bestand tegen de argumenten die Helmond op tafel legde.

Brouwhuis

Brouwhuis was een heel ander verhaal. Dit dorpje lag tot aan de samenvoeging op het grondgebied van twee gemeenten: een deel (waaronder de kern) hoorde bij Bakel en een ander deel hoorde bij Deurne. Brouwhuis had weinig voorzieningen, lag vrij geïsoleerd en zou veel baat hebben bij de aansluiting bij Helmond. Aanvankelijk was het dorp niet betrokken bij het annexatieplan, tot teleurstelling van onder andere pastoor Geboers. Hij leidde een succesvolle actie om Brouwhuis bij Helmond te laten aansluiten.

De expositie

De foto-expositie 'Hoe Helmond groter groeide' is te bekijken in de Kamstraat, in het centrum van Helmond. Daar hangen in totaal 20 grote foto's in wissellijsten van 1 meter bij 75 cm. In chronologische volgorde start de tentoonstelling aan de zijde van het parkeerterrein achter de Hema. Bij alle foto's staat een korte toelichting, incl. de publicatiedatum. De expositie zal in ieder geval het gehele jaar 2008 blijven hangen. In de Kamstraat zijn ook andere foto's van OGH te zien, over Helmondse sporters.

Samen met de klas

Elke leerkracht kan dit schoolproject op eigen wijze invullen. Voor wie wat handvatten nodig heeft, stellen we de volgende opzet voor:

- De leerkracht introduceert het onderwerp aan de hand van de informatie uit dit lespakket. Vervolgens ontstaat er een gesprek in de klas: wat weten leerlingen al, begrijpen ze waarom gemeenten samengevoegd worden, kunnen ze zich iets voorstellen bij de gevoeligheden daaromtrent, kennen ze in hun omgeving mensen die hier destijds mee te maken gehad hebben gehad (b.v. opa, oma, buren)?
- De leerkracht legt uit hoe het project in elkaar steekt: wat is de bedoeling, wat gaat er gebeuren, hoe luidt de opdracht. Opdrachten kunnen heel divers zijn: een opstel, (PowerPoint-)presentatie, verhaal voor de schoolkrant, werkstuk, film. Het is aan de leerkracht om de concrete invulling te bepalen.
- De leerlingen worden in groepjes opgedeeld. De groeps grootte hangt af van het aantal kinderen in de klas.
- De hele klas bezoekt de foto-expositie en bekijkt deze eerst samen. Vervolgens krijgt elk groepje een 'eigen' foto toegewezen. Die wordt dan nog eens goed bekeken.
- Terug in de klas krijgt elk groepje een afdruk van de eigen foto. Dat is het uitgangspunt voor informatievergaring en onderzoek. Hiervoor kunnen allerlei bronnen geraadpleegd worden, zoals internet. Ook gesprekken met 'ooggetuigen' kunnen veel informatie opleveren; denk aan grootouders, buren, bewoners van een verzorgingshuis of een oud-journalist of oud-politicus in de familie/bekendenkring.
- De leerlingen presenteren het resultaat aan de klas of school, in de schoolkrant of op de website van school. Eventueel verzorgen ze een presentatie voor bewoners van een zorgcentrum in een geannexeerde wijk (Alphonsus in Mierlo-Hout, Rivierenhof in Brouwhuis).

Een optie is op zoek te gaan naar een plattegrond van Helmond e.o. vóór 1968, en die te vergelijken met een recente plattegrond. Zo kunnen leerlingen de geografische gevolgen van de annexatie zien.

Deze websites kunnen leerlingen op weg helpen:

- www.wikipedia.nl (zoeken op de namen Helmond, Stiphout, Mierlo-Hout, Brouwhuis). Let op: Wikipedia is niet voor 100% betrouwbaar!
- www.stippent.nl
- <http://www.cofoto.nl/mierlo-hout/mh91.htm>

Andere mogelijke informatiebronnen:

- Digitale archief (www.ed.nl) van het huidige Eindhovens Dagblad en toenmalige Helmonds Dagblad. Recente artikelen via functie 'Zoek' (rechtsboven) en oudere artikelen via functie 'Archief' onder het kopje Service. Of hulp zoeken via de regioredactie in Helmond.
- Centrale bibliotheek aan de Markt in Helmond.
- Belangenvereniging Wijkraad Brouwhuis; heeft in 2003 het boek 'Brauwas Boek. Brouwhuis in de twintigste eeuw' uitgegeven. Hierin ook aandacht voor de annexatieperiode.
- Archief gemeente Helmond.
- Helmondse afdelingen van de KBO (Katholieke Bond van Ouderen).

Over de Stichting Openlucht Galerries Helmond (OGH)

De Stichting Openlucht Galerries Helmond (OGH) bestaat uit vijf vrijwilligers die zich sterk maken voor het tonen van beeldmateriaal van Helmonds erfgoed en hedendaagse ontwikkelingen in de stad. Voor historisch fotomateriaal kunnen ze putten uit het omvangrijke persoonlijke archief van de Helmondse oud-persfotograaf Pierre van de Meulenhof. Hij is één van de initiatiefnemers van OGH, samen met Pierre van Duppen, voormalig eigenaar van een kunstgalerie in Helmond.

OGH bestaat drie jaar en heeft inmiddels op vijf plekken in de Helmondse binnenstad wissellijsten met foto's gehangen. In totaal gaat het om honderd grote foto's over diverse thema's, waaronder Helmondse sporters, industrieel erfgoed en kunstwerken in de publieke ruimte. Ook wordt regelmatig aangehaakt bij actuele gebeurtenissen, zoals bijvoorbeeld de viering van Sinterklaas.

Het doel van OGH is om inwoners en bezoekers te laten zien wat Helmond allemaal in huis heeft aan interessante historie en nieuwe ontwikkelingen. Alle foto-exposities zijn opgenomen in de kunstroute van de gemeente Helmond (www.kunstroutehelmond.nl). In dat kader heeft OGH bij elke tentoonstelling gedichten gezet.

Contactpersoon OGH:
Pierre van de Meulenhof
E-mail: p.vd.meulenhof@chello.nl

ogh

HELMOND ANNEXEERDE STIPHOUT - MIERLO-HOUT - BROUWHUIS

Groot Helmond is
vanaf 1 januari 1968 een feit.
Op 17 september 1967 viel de hamer
in de Eerste Kamer van de Staten Generaal in
Den Haag. De overgrote meerderheid van de Senaat
gaf haar goedkeuring aan de door de minister van
Binnenlandse zaken mr. H. Beernink
voorgestelde grenswijzigingen.

Zaterdag 27 maart 1967 kwamen in het zaaltje van het Oude Brouwhuis de kandidaten en gelijkgezinden van de jongeren-CDU bijeen om met elkaar kennis te maken. Het overleg werd zo nu en dan onderbroken door de propagandawagen die de eigen lijst 3 aanpreeft. Een enkele keer ook door 'Kunst voor het volk'; het muziekgezelschap uit Breda dat in Helmond marsen kwam blazen voor de PvdA. Een sportief cachet kreeg de bijeenkomst toen Jos van de Vleuten, kandidaat nummer achttien, op de renfiets, in een hemelsblauw trainingspak en een knalrood petje op zijn hoofd, op het toneel verscheen.

Bron: Helmonds Dagblad

ogh